Edgar Allan Poe
Eleonora

Sub conservatione formae specificae salva anima.
Raymond Lully

Descind dintr-o familie vestită pentru vigoarea imaginaţiei şi ardoarea pasiunii. Oamenii ziceau că-s nebun; dar a rămas un lucru nedesluşit dacă nebunia este sau nu sublimul inteligenţei, dacă tot ce înseamnă glorie - tot ce înseamnă profunzime - nu izvorăşte cumva dintr-o boală a gîndirii, din stări de exaltare a minţii în dauna intelectului general. Cei care visează treji iau cunoştinţă de multe lucruri ce scapă celor care visează doar în somn. În viziunile lor neguroase ei întrezăresc chipuri ale eternităţii, iar cînd se trezesc se înfioară la gîndul că yreme de o clipă au fost atît de aproape de taina cea mare. Învaţă pe apucate cîte ceva despre cunoaşterea binelui şi ceva mai mult despre ştiinţa răului. Fără cîrmă sau busolă pătrund totuşi în imensul ocean al „luminii inefabile" şi din nou, precum aventurierii geografului nubian, agressi sunt mare tenebrarum, quid in eo esset exploraturi.

Vom spune aşadar că sînt nebun. Admit însă că în existenţa mea spirituală sînt două stări distincte - starea raţiunii lucide, de netăgăduit şi care ţine de memoria evenimentelor din prima epocă a vieţii mele, şi starea de umbră şi îndoială, aparţinînd prezentului şi amintirilor din ceea ce reprezintă a doua mare epocă a fiinţei mele. Prin urmare, ce vă voi povesti despre prima perioadă să credeţi; cît despre întîmplările petrecute mai tîrziu, acordaţi-le credit doar cît socotiţi de cuviinţă; ori îndoiţi-vă pe de-a-ntregul sau, dacă nu vă puteţi îndoi, jucaţi-l pe Oedip, cel cu ghicitoarea.

Cea pe care o iubisem în tinereţe, şi despre care aştern acum calm şi lămurit aceste amintiri, era singura fiică a singurei surori a mamei mele de mult răposate. Eleonora era numele verişoarei mele. Locuiserăm întotdeauna împreună, sub un soare tropical, în Valea Ierbii Multicolore. Nici un pas străin nu călcase vreodată în acea vale; căci ea se afla departe de lume, străjuită de un lanţ de munţi gigantici aplecîndu-se ameninţător

împrejuru-i şi împiedicînd lumina soarelui să pătrundă în ungherele-i tainice. Nici o potecă nu fusese bătătorită prin apropiere; şi ca să ajungem la căminul nostru fericit trebuia să dăm deoparte cu putere frunzişul miilor de copaci şi să călcăm în picioare petalele a milioane de flori parfumate. Astfel am trăit singuri-singurei fără a şti nimic despre lumea de dincolo de vale - eu, verişoara mea şi mama ei.

Din tărîmurile întunecate dindărătul munţilor, de undeva din capătul îndepărtat al domeniului nostru împrejmuit cobora la vale un rîu îngust şi adînc, mai luminos decît orice în afară de ochii Eleonorei; şi care, furişîndu-se cu nenumărate şi complicate ocoluri, se pierdea în cele din urmă printr-un chei umbros, săpat în munţi mai neguroşi decît cei în care-şi avea obîrşia. L-am numit „Rîul Tăcerii", căci şuvoiul său părea să aibă un efect liniştitor. Nici un murmur nu se ridica din albia sa, iar şerpuitul său era atît de domol încît pietricelele de pe fund, pe care le priveam cu încîntare, nu se clinteau deloc, ci, precum nişte mărgăritare, păreau cuprinse de o nesfîrşită tihnă, fiecare zăcînd pe străvechiul ei loc aureolat de gloria eterna.

Malul rîului şi al puzderiei de pîrîiaşe scînteietoare ce se vărsau în el pe căi întortocheate, precum şi spaţiul dintre maluri şi adîncurile apelor, pînă la covorul de pietricele de pe fund - acest spaţiu, nu mai puţin întreaga suprafaţă a văii cuprinse între rîu şi munţii care o împrejmuiau, erau pretutindeni acoperite de o iarbă moale, verde, deasă, scurtă, perfect netedă, cu parfum de vanilie, dar pretutindeni atît de înstelată cu gălbenele, margarete, violete purpurii şi narcise de culoarea rubinului, încît neasemuita ei frumuseţe povestea inimilor noastre în tonuri vibrînde despre iubirea şi gloria lui Dumnezeu.

Iar ici-colo, în crîngurile înverzite, ca-n visele sălbatice, se înălţau arbori fantastici, ale căror trunchiuri înalte şi mlădioase nu stăteau drept, ci se aplecau cu graţie spre lumina ce scălda mijlocul văii la ceasul amiezii. Coaja copacilor, însemnată cu splendoarea jocului viu dintre abanos şi argint, era mai fragedă decît orice în afară de obrajii Eleonorei; încît, dacă n-ar fi fost verdele lucios al frunzelor uriaşe care se desfăceau din vîrfuri în valuri lungi şi tremurate, dezmierdate de Zefiri, ţi-ai fi închipuit că aceşti copaci erau nişte şerpi monstruoşi din Siria, ce se-nchinau Soarelui, Suveranul lor.

Vreme de cincisprezece ani ne-am plimbat prin această vale, ţinîndu-ne de mînă, Eleonora şi cu mine, înainte ca fiorul dragostei să pătrundă în inimile noastre. Acest lucru se petrecu într-o seară pe la sfîrşitul celui de-al treilea lustru al vieţii sale şi al patrulea din a mea, pe cînd şedeam îmbrăţişaţi sub arborii serpentini, contemplîndu-ne propria imagine în apele Rîului Tăcerii. Nici unul dintre noi nu scoase un cuvînt tot restul acelei dulci zile; şi chiar şi a doua zi vorbele noastre fură puţine şi tremurate. Îl ademeniserăm pe Zeul Cupidon din acea undă, iar acum simţeam că el aprinsese în noi sufletele înfierbîntate ale străbunilor noştri. Pasiunile, care de secole făcuseră faima stirpei noastre, veneau de-a valma, dimpreună cu nu mai puţin vestitele închipuiri, toate la un loc înlănţuind Valea Ierbii Multicolore într-o vrajă extatică. Cu fiecare lucru se petrecu o schimbare. Stranii flori scînteietoare, înstelate, prinseră viaţă pe arbori, unde niciodată nu fuseseră flori. Covorul cel verde căpătă nuanţe mai intense, iar cînd albele margarete se ofiliră una cîte una, în locul lor apărură zeci de narcise roşii ca rubinul. Şi viaţa pulsa pretutindeni pe potecile noastre, căci uriaşul flamingo, nemaivăzut pînă atunci, laolaltă cu toate celelalte păsări vesele şi strălucitoare, îşi etala în faţa ochilor noştri penajul stacojiu. Peşti de aur şi de argint se zbenguiau în rîu, din ale cărui străfunduri se înfiripă încetul cu încetul un murmur ce în curînd deveni un cîntecel de leagăn mai divin decît cel din harfa lui Eol - mai dulce decît orice în afară de vocea Eleonorei. Şi tot acum un nor uriaş pe care-l zăriserăm de multă vreme în tărîmurile lui Hesper apăru învăluit în roşu şi auriu şi, oprindu-se blînd deasupra noastră, coborî cu fiecare zi tot mai jos, pînă cînd marginile sale ajunseră să se odihnească pe crestele munţilor, preschimbînd întreaga lor întunecime în splendoare, iar pe noi fermecîndu-ne parcă pentru vecie în magica temniţă a gloriei şi a măreţiei.

Eleonora era frumoasă precum serafimii; dar ea era o fată simplă şi neştiutoare, ca viaţa scurtă pe care o petrecuse printre flori. În dragostea pătimaşă ce-i răscolea sufletul nu era urmă de viclenie, şi împreună cu mine îi cerceta cele mai tainice ascunzişuri, pe cînd ne plimbam împreună prin Valea Ierbii Multicolore şi povesteam despre marile schimbări ce avuseră loc în ultima vreme.

Într-un tîrziu, după ce într-una din zile vorbiserăm cu lacrimi în ochi despre cea din urmă şi tristă schimbare pe care trebuia să o îndure Omenirea, din acea clipă Eleonora nu conteni să zăbovească asupra acestui dureros subiect, revenind la el în toate conversaţiile noastre, aşa cum în cîntecele bardului din Schiraz9 revin mereu şi mereu aceleaşi imagini cu fiecare variaţie semnificativă a expresiei.

Ea văzuse că degetul Morţii îi însemnase pieptul - că, asemenea efemeridei, frumuseţea ei atinsese perfecţiunea doar pentru a muri. Dar spaimele mormîntului erau toate adunate într-un gînd pe care mi-l împărtăşi într-o seară pe la asfinţit, lîngă Rîul Tăcerii. Suferea la gîndul că după ce-o voi fi îngropat în Valea Ierbii Multicolore aveam să părăsesc pentru totdeauna preafericitele ei cotloane pentru a dărui dragostea fierbinte pe care-o nutream acum pentru dînsa unei alte fecioare din lumea vulgară de afară. Şi atunci pe loc m-am aruncat la picioarele Eleonorei, jurîndu-mă faţă de ea şi faţă de Dumnezeu că nu voi lega niciodată căsătorie cu o altă fiică a Pămîntului, că nu voi întina amintirea ei dragă sau iubirea devotată cu care mă binecuvîntase. Şi l-am chemat pe Atotputernicul Domn al Universului ca martor la solemna consfinţire a legămîntului meu. Şi dacă m-aş fi dovedit necredincios acelei promisiuni, blestemul pe care-l invocam în numele Lui şi al ei, o sfîntă din Helusion, cuprindea o pedeapsă a cărei cumplită oroare mă împiedică s-o aştern pe hîrtie. Şi la cuvintele mele ochii luminoşi ai Eleonorei deveniră şi mai luminoşi; şi oftă, ca şi cînd o povară de moarte i s-ar fi ridicat de pe piept; şi începu să tremure şi să plîngă amarnic; dar acceptă făgăduiala mea (era un copil doar!), şi astfel patul de moarte i se păru mai uşor. Şi nu multe zile după asta, pe cînd murea liniştită, îmi zise că pentru tot ce-i spusesem întru alinarea sufletului mă va veghea cu acelaşi suflet după ce ea nu va mai fi, şi dacă-i va fi cu putinţă mi se va arăta la ceasurile din noapte; dar dacă acest lucru, într-adevăr, nu stătea în puterea sufletelor din Rai, îmi va da adesea dovezi ale prezenţei sale, umplînd cu suspine adierile asfinţitului şi cu parfum din cădelniţele îngerilor aerul pe care-l respiram. Şi cu aceste cuvinte pe buze se sfîrşi din viaţa-i neprihănită, punînd capăt primei epoci din a mea.

Pînă aici am povestit cu onestitate. Dar cum trec bariera ridicată în calea Timpului de moartea iubitei mele şi încep cu a

doua eră a existenţei mele, simt cum pe creierul meu se lasă o umbră şi încep să mă îndoiesc de perfecta sănătate a memoriei mele. Dar să purced mai departe. Anii se tîrau greu unul după altul, iar eu locuiam încă în Valea Ierbii Multicolore - dar cu fiecare lucru se petrecu o a doua schimbare. Florile înstelate se retraseră în trunchiurile copacilor şi nu mai apărură. Nuanţele covorului verde păliră; şi, una după alta, narcisele roşii ca rubinul se ofiliră; şi în locul lor înfloriră zeci şi zeci de violete sumbre, clipind dureros ca nişte ochi mereu adumbriţi de rouă. Şi viaţa se îndepărtă de potecile noastre; căci uriaşul flamingo nu-şi mai etala penajul stacojiu în faţa noastră, ci zbură întristat din vale către munţi împreună cu toate păsări vesele şi strălucitoare care-l însoţiseră la venire. Iar peştii de aur şi de argint se strecurară prin strungă, îndreptîndu-se spre regiunea din valea domeniului nostru, fără să mai umple vreodată rîul cel dulce. Iar cîntecul de leagăn, care fusese mai blînd decît harfa lui Eol şi mai divin decît orice în afară de vocea Eleonorei, se stinse încet-încet în şoapte tot mai slabe, pînă cînd întreg izvorul reveni în cele din urmă la solemna sa tăcere de la început. Şi atunci în sfîrşit norul uriaş se înălţă şi, părăsind culmile munţilor învăluiţi în vechile tenebre, se întoarse în tărîmurile lui Hesper, ducînd cu sine din Valea Ierbii Multicolore spectacolul infinit al gloriei şi al măreţiei sale.

Totuşi promisiunile Eleonorei nu fură uitate; căci auzeam clinchetul cădelniţelor îngereşti; şi pretutindeni în vale plutea boarea unui parfum sfînt; şi în ceasurile de singurătate, cînd inima-mi bătea nebuneşte, adierile care-mi răcoreau fruntea veneau încărcate cu dulci suspine; şi murmure nedesluşite umpleau adesea aerul nopţii; şi o dată - oh, doar o dată! - mă trezi din somn, din somnul de moarte, apăsarea unor buze imateriale pe buzele mele.

Dar chiar şi aşa golul din inima mea refuza să fie umplut. Tînjeam după dragostea care înainte îl umpluse pînă la revărsare. În cele din urmă valea, plină de amintirile despre Eleonora, mă întrista atît de mult încît am părăsit-o pentru totdeauna pentru deşertăciunile şi triumfurile tumultuoase ale lumii.

* * *

M-am pomenit într-un oraş străin, unde toate lucrurile păreau menite a-mi şterge din memorie visele dulci pe care le visam cu atîta timp în urmă în Valea Ierbii Multicolore. Fastul şi pompa unei curţi falnice şi zăngănitul delirant al armelor şi frumuseţea răpitoare a femeilor îmi - sucină şi-mi îmbătară capul. Dar pînă acum sufletul meu rămăsese credincios făgăduielilor sale, şi în orele tăcute ale nopţii Eleonora îmi trimitea încă semnele prezenţei sale. Deodată aceste semne încetară; şi lumea se întunecă dinaintea ochilor mei; şi mă îngrozeam de gîndurile înfierbîntate care mă posedau, de ispitele cumplite care mă luaseră în stăpînire ; căci de undeva dintr-o ţară îndepărtată şi necunoscută sosi la curtea regelui pe care-l slujeam o fecioară a cărei frumuseţe cuceri de-ndată întreaga mea inimă nevrednică - la altarul cărei frumuseţi m-am prosternat fără cea mai mică împotrivire, cuprins de cea mai arzătoare şi mai abjectă adoraţie a dragostei. Ce însemna oare pasiunea mea pentru tînăra fată din vale în comparaţie cu fervoarea, cu delirul şi cu extazul înălţător al veneraţiei cu care mi-am descărcat printre lacrimi întregul suflet la picioarele etericei Ermengarde? Oh, cît de luminoasă era serafica Ermengarde! Iar această idee nu lăsa loc în mine pentru nimic altceva. Oh, ce divină era angelica Ermengarde ! Iar cînd mă cufundam în adîncurile ochilor ei grei de amintiri nu mă gîndeam decît la ei - şi la ea.

M-am căsătorit - şi nu mă temeam de blestemul pe care-l invocasem ; şi pedeapsa lui nu m-a urmărit. Şi o dată - doar o dată, în tăcerea nopţii au pătruns printre zăbrelele ferestrei suspinele mîngîietoare care mă părăsiseră; şi ele se uniră într-un glas dulce şi familiar care-mi spuse:

— Dormi în pace ! Căci Duhul Dragostei este suveranul care domneşte şi guvernează şi, primind-o în inima ta înflăcărată pe cea care este Ermengarde, tu eşti dezlegat, din pricini ce-ţi vor fi dezvăluite în Rai, de legămîntul tău faţă de Eleonora.